

Обиљежавајући шездесетгодишњицу оснивања Комунистичке партије Југославије, СКОЈ-а и револуционарних синдиката Југославије и педесетгодишњицу погибије организационог секретара Централног комитета Комунистичке партије Југославије Ђуре Ђаковића, Заједница институција за изучавање новије историје народа и народности Југославије и Хисторијски институт Славоније и Барање из Славонског Брода су као организатори, а Институт за историју радничког покрета Хрватске из Загреба и Институт за историју из Сарајева као суорганизатори, организовали научни скуп посвећен животу и раду Ђуре Ђаковића. Научни скуп је одржан 24. и 25. априла 1979. у Славонском Броду уз учешће великог броја друштвено-политичких и научних радника. Своје радове о овом великану револуционарног покрета у Југославији поднијело је двадесет еминентних познавалаца ове личности и историјског раздобља у коме је живио и дјеловао.

Не узимајући у обзир поздравне говоре и друге иступе манифестационог карактера, те промоцију књиге о Ђури Ђаковићу, коју је припремила доктор Убавка Вујошевић, научни скуп је почео свој рад рефератом др Ивана Ковачевића, Дјетињство Ђуре Ђаковића и први кораци у радничком покрету. Жеља аутора овог реферата била је да обради онај дио живота и рада Ђуре Ђаковића који је иначе најмање познат, а то је дјетињство, шегртовање, приступање напредном радничком покрету и рад у њему до одласка у Сарајево, односно временски распон од 1886. до 1904. године. За потпуније схваћање револуционарне дјелатности Ђуре Ђаковића важно је познавање прилика и услова под којима је он растао и школовао се. Аутор је дошао и до неких нових појединости које употпуњују ово раздобље његовог живота.

Наредна три прилога обрађују револуционарну дјелатност Ђуре Ђаковића у Босни и Херцеговини. То су радови др Ибрахима Карабеговића, Активност Ђуре Ђаковића у Босни и Херцеговини до његовог хапшења 1921. године, мр Уроша Недимовића, Улога Ђуре Ђаковића у јачању револуционарног радничког покрета у Босни и Херцеговини 1921 – 1923 године и мр Рафаела Брчића, Дјелатност Ђуре Ђаковића у Творници духана Сарајево. Од доласка у Сарајево 1904. године, па до прогонства у Славонски Брод 1923. године, Буро Ђаковић је пуних седамнаест година био најнепосредније везан за социјалистички раднички покрет и Комунистичку партију Југославије у Босни и Херцеговини. Те везе Буро Ђаковић није прекидао све до смрти 1929. године, што се види и из тога да је он и септембра 1927. године носилац листе Републиканског радничко-сељачког савеза на парламентарним изборима у изборном округу сарајевском, иако већ четири године није био у Сарајеву. Овим радовима се освјетљава врло богата и разноврсна револуционарна дјелатност овог радничког трибуна до 1921, односно 1923. године у Босни и Херцеговини уопште, а један од њих говори о Ђаковићевој активности у сарајевској Творници духана, гдје је најдуже радио. Иако не доносе неке битно нове податке о животу и раду Ђуре Ђаковића у Босни и Херцеговини, ови радови систематизовано приказују ту дјелатност и омогућавају да се сагледа допринос Ђуре Ђаковића развоју радничког покрета у овој земљи, а нарочито његова досљедна бор-

ба против центрумаша и социјалиста коју је он непрекидно водио послје расцепа у Социјалистичкој радничкој партији Југославије (комуниста).

Пишући о раду и улози Ђуре Ђаковића на стварању илегалне КПЈ (1921 – 1923), др Мирослав Николић истиче како је Ђаковић као члан Централног партијског вијећа и комунистички народни посланик послје доношења Обзнане истрајно и неуморно помагао партијским организацијама како у Сарајеву и његовој околини, гдје је и био уосталом изабран за комунистичког народног посланика, тако и у осталим мјестима Босне и Херцеговине у која је долазио, да обнови свој рад. Захваљујући настојањима Ђ. Ђаковића и Косте Новаковића, убрзо послје доношења Обзнане у Сарајеву је створена илегална организација Комунистичке партије, која је у пет својих секција до јуна 1921. године имала 100 до 120 чланова. Усмјеравајући рад ове партијске организације Ђ. Ђаковић и К. Новаковић су успјели да у Сарајеву створе и малу илегалну технику за умножавање и издавање летака и прогласа КПЈ којима је осуђивана Обзнана, терор полиције и издаја центрумаша и других дисидената који су се уз помоћ полиције дограбили радничке имовине.

Реферати др Милице Миленковић и др Мире Колар – Димитријевић говоре о активности Ђуре Ђаковића у синдикатима. Др Миленковић је својим радом жељела да прикаже допринос Ђаковића борби за досљедно спровођење политике Комунистичке партије Југославије у синдикатима у временском раздобљу од 1919. до 1929. године и при томе настојала приказати у којој су мјери фракцијске борбе у Партији утицале на стање и односе у синдикалном покрету. Закључак аутора је произашао из анализе изворне грађе и гласи да су фракцијске борбе наносиле велике штете синдикалном покрету, затим да је било и ликвидаторских тенденција и да је онемогућавано спровођење партијске политике у синдикатима због чега је синдикални покрет у цјелини био слаб. »Ђаковић је и својим радом и својим ставовима изузетно доприносио да се фракцијске борбе ликвидирају, да се успостави јединство у покрету и потпуна хармонија и сарадња између Партије и синдиката« завршава др Милица Миленковић.

Доста слабо позната и мало обрађивана активност Ђуре Ђаковића као синдикалног функционера у Савезу радника металне индустрије и обрта у Загребу, те његова улога у великом штрајку радника памучне индустрије у Дугој Реси предмет су интересовања др Мире Колар – Димитријевић. Разматрајући ову сложјену проблематику, ауторица се често сусретала и с личностима Ивана Крндеља и Ђуре Салаја, који су били и дугогодишњи пријатељи и сарадници Ђуре Ђаковића. Заслуге ове тројице радничких првобораца за развој и револуционарну оријентацију синдиката су врло велике и често толико испреплетене да се о њима може говорити само као о заједничким.

Бродско раздобље живота и рада једног од највећих неимара југословенског радничког и комунистичког покрета још увијек је доста велика непознаница и за истраживаче историчаре, а камоли за ширу јавност. Рад др Драгише Јовића, Дјелатност Ђуре Ђаковића за вријеме интернације у Бродском Варошу (1923 – 1927), баца доста новог свјетла на овај период живота и рада Ђуре Ђаковића.

Врло запажени и тематски интересантни били су иступи Станиславе Копривица-Оштрић, Јосип Броз и Ђуро Ђаковић носиоци антифракцијске линије у КПЈ и др Славољуба Цветковића, Ђуро Ђаковић и идејни сукوبي у КПЈ.

У раду »Поводом једне оцјене Ђуре Ђаковића из 1928. године о грешкама КПЈ у националном питању« др Душан Лукач истиче да је Ђаковић, иако понекад престрог у оцјенама, био један од најдоследнијих југословенских марксиста између два свјетска рата. Радећи од најранијих година свог живота у радничким организацијама, он је најактивније учествовао у револуционарној борби и упоредо стално радио на зближавању и сарадњи Срба, Хрвата, Муслимана и других народа. Иако је мало и нерадо писао о теорији, а много више практично радио, Ђаковић је с правом сматран за једног од највећих поборника сарадње и братства народа Југославије.

Највеће интересовање учесника научног скупа побудио је иступ, у овом тренутку вјероватно најбољег познаваоца историјске грађе о Ђури Ђаковићу, др Убавке Вујошевић, чији реферат носи наслов Улога Ђуре Ђаковића у спровођењу Отвореног писма Комунистичке интернационале и активност у припремама и одржавању Четвртог конгреса КПЈ. Имајући на располагању најкомплетнију историјску документацију, Убавка Вујошевић разматра нека питања о којима се мало или никако није писало. Ријеч је о томе у којој се функцији Ђуро Ђаковић вратио из Москве 1928. године. Аутор исправља ранија мишљења историчара о овом питању и износи да је Ђаковић тада био инструктор при Централном комитету КПЈ. Тек после одласка Филипа Филиповића, Ђуро Ђаковић стварно постаје централна личност партијског руководства, односно Бироа ЦК КПЈ. Друго питање које заокупља пажњу аутора је улога Ђаковића у спровођењу Отвореног писма Извршног комитета Комунистичке интернационале. Примарни и главни задатак у овоме послу, по мишљењу Ђаковића, био је ликвидација свих облика фракционаштва. У том свом послу он је увијек ишао у оне организације у којима је било најтеже, а то су биле организације у којима су десничари имали јака своја упоришта. Једна од таквих организација била је београдска, која је сматрана центром десне фракције. За разлику од лијеве, десна фракција свугдје је пружала далеко дужи и за партијско јединство опаснији отпор.

Још два рада говоре о Ђури Ђаковићу и београдској партијској организацији. То су реферати др Надежде Јовановић, Улога Ђуре Ђаковића у борби за сређивање прилика у београдској партијској организацији 1928. године и Мр Десе Пешић, Ђаковић и београдска партијска организација 1929. године.

На симпозијуму су третирана и друга питања везана за живот и рад и погибију Ђуре Ђаковића. Тако је др Миленко Пајић говорио о доприносу Ђуре Ђаковића сређивању прилика у радничком покрету Војводине 1928. године, Франце Филипич о везама Ђуре Ђаковића са Словенијом и смрти Ђуре Ђаковића и Николе Хећимовића, др Јован Бојовић о писању »La Correspondance Internationale« о завођењу диктатуре у Југославији и убиству Ђуре Ђаковића, др Лука Ђаковић о лику Ђуре Ђаковића у сјећањима његове најближе родбине, пријатеља и другова и др Бранко Ђукић, о Ђури Ђаковићу у нашим и страним енциклопедијама.

Двадесет поднесених реферата и доста плодна дискусија учинили су овај скуп врло занимљивим и успјешним. Резултати до којих су дошли аутори реферата и књига грађе о Ђури Ђаковићу, која је промовисана на овом научном скупу, омогућавају да се коначно приступи изради монографије о Ђури Ђаковићу.

др Ахмед Хаџировић